

Katarzyna Szewczuk
Akademia Ignatianum w Krakowie

Aktywizujące sposoby nauczania treści przyrodniczych dzieci w młodszym wieku szkolnym

Recenzja książki:

J. Stasica, *Przyroda – 160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I–III*, „Impuls”, Kraków 2012

Dziecko w wieku przedszkolnym oraz młodszym wieku szkolnym przejawia nieustające zainteresowanie otaczającą go rzeczywistością. Jej częścią jest świat przyrody, który staje się inspiracją do dziecięcych pytań, poszukiwań, stawiania wniosków i hipotez. Niejednokrotnie jest uważany za podstawę dziecięcej działalności literackiej, muzycznej, plastycznej, technicznej czy ruchowej. Bezpośredni kontakt z przyrodą umożliwia jej wielozmysłowe poznanie, budzi radość, rozwija emocjonalne zaangażowanie w stosunku do żywych organizmów. Odkrywanie przez młodych badaczy wiedzy dotyczącej środowiska naturalnego, pobudzanie dziecięcej ciekawości przez rodziców i nauczycieli jest okazją do kształtowania przyszłego podejścia do świata przyrody. Bardzo duża odpowiedzialność w rozwijaniu tych postaw spoczywa na nauczycielach edukacji wczesnoszkolnej. Analizując Podstawę programową możemy dostrzec, że zakres wiedzy przyrodniczej w klasach I–III jest obszerny i obejmuje wiele zagadnień. Jeżeli ma stanowić dla dziecka wartość samą w sobie, budzić zaciekawienie i radość, gdy uczeń odkrywa „to już wiem i rozumiem”, powinien być przekazywany nie na drodze transmisji wiedzy od mentora do podopiecznych, a raczej eksploracyjnych działań młodych adeptów nauki.

Publikacja J. Stasicy przychodzi z pomocą wszystkim nauczycielom, studentom, a także rodzicom, którzy wiedzę dotyczącą środowiska naturalnego pragną ukazać w formie zabawy. Zawarte w niej pomysły dotyczące działalności przyrodniczo-społecznej przyjmują postać gier, zabaw, konkursów, zgadywanek oraz zadań. W zamyśle autorki zostały pogrupowane tematami oraz klasami – od I do III. W opisach prezentowanych propozycji brakuje jednak wyraźnego przyporządkowania danej zabawy do wieku, a także klasy dzieci biorących w niej udział. Taki sposób przedstawienia pomysłów dotyczących działalności przyrodniczej powoduje, że nauczyciel może dopasować prawie każdą grę i zabawę do własnych potrzeb i możliwości rozwojowych uczniów, z którymi pracuje. Pomimo tego, że różnego rodzaju zadania, konkursy, gry i zgadywanki dotyczą głównie tematyki przyrodniczej, zauważyć możemy ich korelację z działalnością polonistyczną, matematyczną oraz plastyczną. Taki układ i sposób prezentacji treści ma ułatwić pracę nauczycielom klas I–III, którzy w toku edukacji wczesnoszkolnej realizują koncepcję nauczania zintegrowanego. W zaproponowanych przez autorkę pomysłach znajdziemy zatem elementy ruchu, plastyki, muzyki, które odpowiednio zmodyfikowane mogą służyć nauce liczenia oraz konstruowania własnych wypowiedzi. Propozycje zawarte w publikacji J. Stasicy cechuje duża różnorodność zarówno pod względem organizacji metod, jak i treści. Każdy nauczyciel powinien w niej znaleźć odpowiednie pomysły pomocne przy realizacji zajęć z dziećmi w młodszym wieku szkolnym. Jednak, moim zdaniem, niektóre propozycje zabaw zaprezentowane dla najmłodszych uczniów z powodzeniem mogą być również wykorzystane w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym. Tematyka gier, zabaw, konkursów, zgadywanek i zadań dotyczy m.in.:

- miesięcy – nazwy, kolejność; pór roku, półroczy i kwartałów;
- kwiatów – rozpoznawanie, nazwy (układanki sylabowe), wygląd i różnicowanie (np. wiosenne i letnie);
- drzew i krzewów – nazwy (układanki sylabowe), owoce, liście;
- owoców i warzyw – nazwy, rozpoznawanie i wykorzystanie, witaminy;
- ptaków i zwierząt – domowe i egzotyczne (nazwy, sposób zachowania, ich porządkowanie oraz dobieranie);
- zawodów – głównie wiedza na ich temat;
- znaków drogowych – rozpoznawanie.

W prezentowanej publikacji znajdziemy również zabawy odnoszące się do pogody, urządzeń technicznych, kosmosu (planety, gwiazdy, kosmonauta), życia rodzinnego, polskich tradycji, miast czy kierunków świata. Warte podkreślenia jest również opracowanie do prezentowanych pomysłów pomocy w formie kompletów lub zestawów dla danej klasy.

Zawierają one kartoniki z napisami, gotowe projekty plansz, obrazki do kolorowania lub pocięcia w celu wykonania puzzli itp. Zaproponowane przez autorkę środki dydaktyczne ułatwiają nauczycielom orientację w tematyce oraz zakresie treści, jakie dana zabawa obejmuje. Ponadto nie muszą oni ich wymyślać czy wykonywać samodzielnie, a jedynie powiększyć oraz dobrać odpowiednią ilość kopii dla zespołu klasowego. Wszystkie zamieszczone w książce pomoce są jednak czarno-białe, a sporadycznie prezentowane ilustracje infantylne w stosunku do zalecanego wieku adresata. Żyjemy w okresie takiego postępu technologicznego, że te drobne niedogodności nie powinny stanowić bariery dla nauczycieli klas I–III.

Pomysłów na działalność przyrodniczą w proponowanej pozycji jest naprawdę dużo. Większość z nich została zweryfikowana praktycznie przez samą autorkę w ciągu wielu lat pracy. Każdy nauczyciel może z nich dowolnie korzystać, modyfikować, zmieniać, a także wzbogacać w zależności od możliwości i potrzeb. Sama autorka pragnie, aby stały się one materiałem do żywej, pełnej entuzjazmu kreatywności nauczycieli klas początkowych i innych (s. 193).

Publikacja napisana jest językiem prostym i zrozumiałym. Opisy zabaw, gier czy konkursów są na tyle przystępne, że ich odbiór nie powinien sprawiać większych trudności, a niektóre z nich zostały wsparte licznymi przykładami. Książka jest adresowana w głównej mierze do nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, jednak słuszne wydaje się, aby sięgnęli po nią także studenci kierunków nauczycielskich, a także rodzice, którym zależy na kształtowaniu właściwego stosunku do świata przyrody u dzieci w młodszym wieku szkolnym. Ukazanie piękna otaczającego nas świata, a także uświadomienie sobie, że stanowimy jego nieodłączny element, może się stać momentem przełomowym w rozumieniu reguł nim rządzących. Jeżeli młode pokolenie zobaczy, że niszcząc własne środowisko, tym samym niszczy siebie, to może łatwiej będzie mu zaakceptować potrzebę życia w zgodzie z przyrodą.

